

Editor: *Vasile Burlui*
Redactor: *Dorian Obreja*
Tehnoredactare și copertă: *Oana Iacob*

WE KNOW
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SADOVEANU, ION MARIN
Sfârșit de veac în București / Ion Marin Sadoveanu. -Iași :
Cartea Românească Educațional, 2022
ISBN 978-606-057-245-9

821.135.1

ION MARIN SADOVEANU

SFÂRȘIT DE VEAC ÎN BUCUREȘTI

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional, Iași, 2021.
Adresa: Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2, Iași – 700124
www.ecredu.ro

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Când a fost lângă scară, Urmatecu tocmai se pregătea să se urce pe capră, să ia hățurile. Stătea cu mâinile prinse de trăsură, tăindu-i drumul Paulinei. Femeia se apropie de brațul lui, privindu-l galeș și rugător. Parcă ar fi vrut să spună: „Ia-mă!” Bărbatul se uită lung la ea, de data aceasta fără nicio umbră în ochi, și deodată, cu o smucitură:

—Nia, urâto! dând-o la o parte cu cotul.

Râzând, sări sus de pe roată, struni hățurile și porni.

Și pocnind din bici, el o luă înspre Herăstrău, să scoată soarele din lac de fericit ce era!

CUPRINS

I	5
II	10
III	17
IV	31
V	47
VI	61
VII	77
VIII	94
IX	145
X	182
XI	199
XII	220
XIII	256
XIV	294
XV	332
XVI	360

I

Acolo unde astăzi, în inima Bucureștilor, e o răscruce de străzi și tramvaie numeroase, pe la sfârșitul veacului trecut, era o uliță abia însemnată, printre livezi și maidane rar împrejmuite, închipuită numai pe o singură latură, de-a lungul căreia se înșirau câteva locuințe răzlețe.

Binale și temelii de o parte, scormonind un pământ afânat și apos, dospit din vechi depozite de băligare de la marginea orașului, iar de cealaltă, cât prindeai cu ochiul, nuci, meri, salcâmi și tei, încurcați în crengile lor, pe deasupra zaplazurilor pe jumătate putrede și dărâmate. Primăvara era numai floare albă și mirositoare, iar iarna, pe sub pomi, zăpadă groasă cu haimanale zgomotoase și câțiva bețivi adormiți de Crăciun și Lăsata-secului.

Pe partea clădirilor, dintre locuințele scunde și șoldii, se înălța de curând casa lui Iancu Urmatecu, albă și nouă, pătrată, cu acoperiș de tinichea roșie, cu geamuri mari în catul de sus, trei trepte de piatră șlefuită la intrare și fiare pântecite la ferestrele subsolului. Abia de câteva luni fusese lăsată din mistrie.

Urmatecu, de câte ori se întorcea acasă, din colțul străzii o vedea albind printre crengi și nu-și mai lua ochii de la ea. Odată ajuns în fața porții, tușea, își dregea glasul, ca și cum ar fi vrut să spună ceva, și se minuna. Se minuna de casă, dar se minuna și de el. Simțea atunci un fel de mândrie, un fel de siguranță și își mângâia mustața lungă, mătăsoasă și adusă, puțin căruntă, ce-i cădea peste obrajii cărnoși și injectați.

O „muscă” stufoasă pune sub buza de jos un semn de bărbăție pe fața lui lată și sănătoasă.

Cu băgare de seamă, el trecea strada, căutând colțuri de piatră uscată pentru ca să nu-și murdărească ghețele de lac rusesc, înflorite cu găurele. Iar în poartă, după ce respira adânc, de-și umplea bine pieptul cu aer, răcnea cu un fel de gâlgâit în vocea răgușită:

—Drepti! Ce, ați murit?

Capete speriate de slugi ieșeau la ferestre și după ziduri. O forfoteală trecea peste tot, ușile se trânteau și pe scări erau numai duduieli de pași grăbiți. Un lătrat gros, de câine mare, se trezea și el, și un dulău cenușiu, cât un vițel, apărea bucurându-se în fața stăpânului.

— Ce mai e pe aici, boierule? își mângâia omul câinele, care cu două labe îi ajungea în piept.

Și așa se întorcea întotdeauna, fie zi, fie noapte, cu gură mare, cu lătrat de câine, să se știe că vine el!

Până să ajungă în casă, de-a lungul curții, căci intra întotdeauna pe din dos, lua în cap o frânghie cu rufe, pe care cearșafurile puse la uscat trosneau iarna, înțepenite de ger.

— Iar spălați! Iar scuturați! O să-mi tociți lucrurile și o să-mi subțiați geamurile! se răstea, zâmbind în mustață.

În realitate, era încântat de vrednicia coanei Mița, soția sa, care, mică, sprintenă și pripită, clipea grăbit, de parcă i-ar fi suflat cineva în ochi.

— Dă-mi un vin, Mițo!

Și Urmatecu urca încet și greoi treptele, cu pași apăsați, de om mare și gras, bucuros că a ajuns.

Până să fie gata masa și să pice vreunul „d-ăia” – rude sărace, multe la număr, care întotdeauna găseau la el o masă, un ban și o înjurătură – Urmatecu golea de unul singur o sticlă de Drăgășani și trăgea un pui de somn.

În întunericul ce se lăsa în amurg, se cufunda cu plăcere. Toate ușile de la camere erau deschise, și o liniște adâncă plutea. Se auzea numai din când în când cum trosneau mobilele de nuc, și scuturătura, prin somn, a unui scatiu din colivie. O flacără roșie pâlpaia tocmai în a treia odaie, ca un incendiu îndepărtat. Candelă de la icoane trăgea să moară. Și iarăși o mândrie îl cuprindea privind-o și mărimea asta de casă pe dinăuntru, întocmai cum s-a simțit când a privit-o din stradă. Dar parcă abia acum își putea bine măsura ceea ce a fost în stare să facă. Întunericul și tăcerea măreau încăperile și, odată cu ele, și inima lui.

Fericirea asta dulce și liniștită se topea în aroma vinului. Și o toropeală caldă îl cuprindea. De când s-a mutat în casa asta, asta îi era ceasul cel mai plăcut, venind cu un somn greu și cu un același vis...

E el, și parcă nu e el, copil de zece ani, în casa diaconului de

sub Dealul Mitropoliei, unde a crescut. O pivniță lungă și rece, cu miros amestecat de băcănie și de poame: miros vinul vărsat, icrele desfundate, lacherda tăiată, brânza frământată și de undeva vine și o boare de mere crețești și de gutui. Ce caută aci? L-a trimis jupânul să scoată vin! Și, lacom, cu mâna stângă ține o cană de smalt verde la cană, iar cu dreapta, scobită ca o lingură, cară și înghite niște icre roșii și mari, cu un bob ce plesnește uleios între dinți. De sărătură multă, golește cana din mâna stângă și iar o pune sub butoi, și iar îi e foame, și iar îi e sete. Și tot așa, nu-și mai aduce aminte decât de niște cizme mari de iuft, popești, care au coborât încet scara de piatră, de o pereche de palme, de o voce aspră și de o înjurătură. De la genunchi în sus, diaconul e numai neguri în amintirea lui; nici visul nu l-a mai putut desluși vreodată! Și apoi vine un gol, peste care închipuirile somnului sar întotdeauna. Viața trecută se leagă mai târziu, când se aprinde o lumină și iar pornește la drum, cu mulți, mulți ani în urmă...

De data asta e călare. Dichisit și scos ca din cutie. Caii au fost marea patimă a tinereții lui. Caii și muierile. Se vede acum, ca atunci, sărind cu murgul peste varnițe pe maidane, în fața casei Pricupiței de pe Câmpul Cucoanei. Douăzeci de fete, grăsuțe, cu tistimel brodat cu arnici roș și cu un fir de busuioc la ureche, stau pe prispă și-și dau cu coatele, și zâmbesc, și-i fac din mână ca la o cunoștință veche. Până și Pricupița a ieșit să-l privească.

„Iancule, Iancule, mă craiule! Frumos oi fi tu, voinic oi fi tu, da' vezi că Bălășica tot nu te vede!”

Asta o știe și el, că d-aia își face calul numai spume! Nu l-a zărit doar adineauri, din deal, pe Matei Zaraful, când a intrat cu buzunarele doldora la Bălășica? A văzut-o bine cum se codea, așa, doar de ochii lumii; a văzut-o pe Pricupița cum sălta din turii ei grași, ca la mătăni, îmbiind și momindu-l pe Zaraf în odaia fetii; a văzut mâna albă a Bălășicai când a tras perdeaua roșie și parcă a văzut-o și când a furat cu un ochi negru, ca un tăciune stins, și dealul, și ulița, și un călăreț nebun, care se năpustea peste casele Pricupiței. Și atunci s-a pornit să facă zbunguri. Ar fi putut să și descălece, să-și lege murgul de poartă și să se ducă la oricare dintre fete. Care nu l-ar fi vrut și pe degeaba, că doar unu era „Iancu de la trebonal” în toată mahalaua?! Dar parcă nu-l lăsa inima! Mai bine să le fiarbă pe toate deodată, că așa face un om „care nu e bou”, cum își spunea el în clipa aceea.

Dar nici în pielea lui Matei Zaraful n-ar vrea să fie! N-o știe el pe Bălășica?! Puțin numai să fie șcâncită, și ce-i face! Și doar el e el! Și un fel de bucurie drăcească îl prinde deodată și îl întărește. Ocoleşte, sare, aleargă pe maidane cu murgul, dar nu se depărtează ca să poată vedea mereu geamul cu perdeaua trasă. Când, fără să se aștepte, geamul se deschide și perdeaua se dă la o parte. În casă, Bălășica râde și netezește cu podul palmei patul, iar Matei, gata de plecare, își aprinde ciubucul.

A fost atunci ca și cum l-ar fi plesnit cineva cu un par în cap! La asta nu se aștepta! Nu știa nici el de ce, dar parcă era mulțumit când era trasă perdeaua, și niciodată nu și-ar fi închipuit că o să se isprăvească, și chiar sub nasul lui! Un fel de nebunie îl apucă; băgă pintenii adânc în burta calului și dădu un pumn de câteva ocale în capul dobitocului. Murgul, surprins, sare, nechează, face o berbecească, și Iancu, moale în șa, e azvârlit la pământ, cu capul de un bolovan. Ce s-a întâmplat cu el nu mai știe, că s-a prăbușit în gol. S-a deșteptat mai târziu, în patul Bălășicai, cu o usturime și o căldură la tâmpla dreaptă. Bălășica sta lângă el, frumoasă, fragedă, spăsită, de parcă niciodată mângâiere de bărbat n-ar fi atins-o. Un miros înecăcios de busuioc și de oțet de trandafiri plutea prin casă...

— Hai, Iancule, scoal', c-a venit nea Ivanciu! Și coana Mița își zgudui de câteva ori bărbatul.

Urmatecu scrâșni din dinți, mestecă în gol în gura uscată de somn și plescăi de parcă ar fi încercat un vin. Duse iute mâna la tâmplă și se uită la degete, să vadă dacă nu era sânge. Cu ochii țintă la coana Mița, zâmbi mulțumit că a fost numai vis. Apoi se ridică iute pe coate, trezit, scuturând capul.

— Veniși, bă?

— Da' dormi, moi Iancule, de rupi pământul! și Ivanciu își trosni degetele osoase, de parcă ar fi sunat un sac cu arșice.

De neam bulgăresc, de prin părțile Giurgiului, deși născut și crescut în țară, Ivanciu mai avea încă un accent, care punea un fel de greutate în vorbirea lui. Era mic de stat, supt și spân. Obrajii, găuriți și galbeni, se întindeau și se mototoleau la loc când vorbea. Ochii cenușii, aproape albi, însângerați, pluteau într-o apă tulbure. La slăbiciunea lui, doar o burtică țuguiață îl umfla caraghios.

— Iar ai buclarisit-o, liftă, ia spune?

— Am mare nevoie de tine, Iancule!

— Vezi, așa! Tot la neica, sireacul! Dă-ne o sticlă, Mițo, că mi-e gura uscată. Iar tu dă-i drumul!

Și Urmatecu, abia acum trezit, mai căscă o dată lung și zgomotos, întinzând mâna alene înspre o chisea cu tutun. O „macedonie“ fină risipea un miros amar și înecăcios. Luă o țigară groasă, răsucită cu mâna, potrivi fitilul de lampă și repetă:

— Ei, hai odată! Dă-i drumul!

— Moi Iancule, îmi trebuie livada dinspre Pietroșița!

— Oleo! făcu Urmatecu, neîncrezător și invidios în același timp.

— Am cu mine și măsurătorile, și banii. O vrea să mi-o vândă boierul? insistă Ivanciu, dulceag și rugător.

— Apoi de, mă liftă, știi eu? Cată să ne chibzuim!

II

Nimeni n-avea voie să intre în laboratorul lui conu Barbu. Era o cameră lungă și întunecată în casele bătrânești de pe Podul Mogoșoaiei. La cele cinci ferestre mari atârnavă perdele negre, iar pe jos, multe ligheane colorate felurit și mâncate de săruri. Parchetul era ars în mai multe locuri, fie de soluții tari, fie de cărbunii săriți din soba de tablă. Aci își petrecea conu Barbu partea cea mai mare a vremii, când treburile ministerului îi dădeau răgaz, și mai ales domnița Natalia. Boierul era un pasionat fotograf. Învățase meșteșugul la Viena, unde se mai ducea regulat de două ori pe an, să-și vadă unicul fiu, pe Barbu B. Barbu, și prietenii. Viena a rămas întotdeauna una din slăbiciunile vieții sale, mai ales după înobilare. Căci conu Barbu era autentic baron austriac. Blazonul său, compus cu atenție în birourile imperiale după toate regulile heraldice, avea în cartiere frumos colorate: o licornă, un trident, un snop de grâu și un curs de apă, toate sub tufiș bogat de pene de struț, care înflorea printre spinii coroanei de baron.

În salonul cel mare, sub sticlă, stătea stema autentică. Era săpată și în aur, pe un inel dintr-o singură bucată, turnat de două ori. Pe unul îl purta nedespărțit conu Barbu, pe celălalt, Barbu B. Barbu, acolo, în școala lui de la Viena.

Bătrânul baron se legase de lumea austriacă în primii ani de domnie ai împăratului Franz Joseph. Și moda de acolo o adusese întocmai cu el la București. Pe lângă străbuni – ale căror portrete erau atârnavate pretutindeni prin marile încăperi ale locuinței sale, toți îmbrăcați ca la noi și la Stambul – capul micului și slăbuțului domn părea cu totul apusean. Două tufe bogate de păr roșcat și încărunțit îi creșteau pe obraji, favoriții imperiali, legați între ei de o mustață groasă, ce se arcuia de-a lungul buzei superioare. O mare chelie, binevenită, se adăuga să-i dea și mai mult asemănarea cu împăratul Austriei.

În ministerele cu miniștri puțini, dar cu vreme multă, de pe acele timpuri, conu Barbu avea întotdeauna un portofoliu când erau

conservatorii la putere. De liberalism i-a fost silă toată viața. Nu că ar fi fost lipsit de generozitate sau de finețea gândirii. Dar pe cei mărunți îi plăcea să-i înalțe el, unul câte unul, când îl slujeau, neputând suferi să dea mulțimea buzna peste el și să vorbească de drepturi în casa și pe moșiile sale. Și moșiile astea erau multe și întinse. Erau petice și în jurul Bucureștilor, dar acolo numai conacuri și parcuri. (Toate erau fotografiate și atârnavate prin casă!). Moșiile mari însă urcau înspre munte. De lângă Buzău și până deasupra Câmpulungului, într-o parte, și până în Vâlcea, în cealaltă, mergeai numai prin pădurile boierului.

Cumpărături pripite sau neglijente, și vânzări la fel, au făcut ca viața lui conu Barbu să se petreacă mai mult în fața judecăților. După importanța și valoarea proceselor, baronul stătea în instanțe de la judecătoriile de ocol până la Curtea de Casație. În lumea aceasta ahtiată și vicleană a ședințelor și arhivelor, întâlneau boierul pe Iancu Urmatecu. Prima dată când au stat de vorbă a fost la arhivă, la Urmatecu. Dintr-un proces mare (era vorba de o pădure care făcea cât o jumătate de județ), conu Barbu n-avea decât un număr scris pe manșetă, cu care urmărea să dezgroape un dosar aruncat de mult la pivniță.

Când l-a văzut mic, cu joben și gheroc lung și negru, din care Fantoche, cățelușa baronului, de care nu se despărțea niciodată, scotea un cap cât o nucă, lucios, cu ochii bulbucați, printre reverurile de mătase veche și pătată, Urmatecu a simțit că nu trebuie să se mai despartă de el. L-a poftit printre dosare dincolo de bara de lemn, i-a oferit un scaun și l-a luat de la început cu „coane”. Baronul, când a dat să se așeze, a ridicat cu grijă pulpana gherocului, din care se ivi un pachet umflat și unsuros. Era un pui fript, învelit într-o hârtie, pentru Fantoche. Nicăieri, nici la Cameră, boierul nu se dezlipea de cățelușa și de hrana ei.

— Dacă ar ști când trebuie să mănânce și când să nu mănânce, ar fi om! spunea el zâmbitor tuturor celor mirați. Și tacticos, oriunde, rupea câte o aripă de pui.

Văzându-l pe Urmatecu dând ordine la aprozi și el însuși scoțând din minte, pe dinafară, coloane întregi de numere „temeiuri”, din registrele arhivei, conu Barbu s-a minunat. Iar la prima ședință, după lungi amânări procedurale, toate după sfaturile lui Urmatecu încurcate în adrese greșite și executări nelegale, când l-a văzut suspendând pronunțarea, pentru că dăduse ceasul din sala de ședințe

cu un sfert de oră înainte, conu Barbu a fost pătruns de admirație. L-a chemat acasă, l-a făcut omul său, dându-i mână liberă în administrarea averii.

Aci, vrednicul și vicleanul arhivar a găsit, ce e drept, pe o slugă mai veche, pe Ioachim Dorodan, un moșneag frânt, chel, cu un nas mare, plin de vinișoare roșii, și cu vârful degetelor foarte groase, peste care se bombau unghii tari și lungi, ca de corn. Ca orice slujitor de nobil, Ioachim Dorodan era dăruit de stăpânul său cu mici giuvaeruri purtând stema boieriei, păstrate cu sfințenie de bătrân. Cravata lui, de pildă, veșnic neagră, de atlas, era trecută printr-un inel de fildeș, pe care stătea săpată coroana baronului. Acesta a fost primul lucru care a aprins gelozia și invidia lui Urmatecu. Un fel de sete de a parveni crescuse tot mai mare în el. Până atunci nu avusese când și cum să vadă așa ceva. Nu avusese unde și la cine râvni. La petrecerile lui de mahala și la bețiile din piață, toți erau ca el, deși el era cel mai bine îmbrăcat, după moda timpului.

Întotdeauna a avut o râvnă de a învăța, de a înțelege, de a imita și de a ajunge. Hainele și le tăia după ale avocaților și boierilor pe care îi întâlnea la tribunal. Și a crezut întotdeauna că asta e un semn bun în sufletul său, un semn ce îi dădea numai puțină mândrie față de ceilalți ai lui, care, din lene sau prostie, nu vedeau mai departe de deprinderile lumii și n-aveau nicio râvnă să iasă din ea. Abia acum însă, când a văzut cravata lui Dorodan, trasă prin fildeșul de la baron, și-a dat seama câte trepte are scara asta pe care ar putea-o urca și la ce înălțimi ametoitoare ar putea ajunge. Și pentru prima oară a simțit de ce o să-i fie atât de rușine în viață, după cum i-a și fost: de taică-său, măcelar, și de maică-sa, moașă, moartă de beție într-o magazie cu cărbuni. Acum morți erau amândoi de mult. Și Urmatecu, în tăcerea saloanelor de pe Podul Mogoșoaiei, unde îl aștepta pe conu Barbu să se scoale, privind la strămoșii lui, simțea parcă o ușurare. Dar nu era destul, deși își știa sigur părinții îngropați în curtea Bisericii Capra de pe Șoseaua Pantelimonului. Dacă vor vorbi vreodată morțiiăștia rușinoși prin gura lui Dorodan mai ales? Era bătrân și nărod, e adevărat, și nu înțelegea nimic din câte îl ard pe el. Dar odată, „Umflatu” (cum îl botezase el pe Dorodan) l-a și întrebat, în biroul rece, de toamnă, în care nu se făcuse încă focul și unde o slujnicuță în papuci afuma cu rășină: „Nu ești dumneata băiatul lui Gherasie,

măcelarul?” La care el i-a răspuns iute: „Nu! Tata a fost negustor mare, la Brăila. Eu nu l-am apucat!” Și apoi a tăcut, și din clipa aceea a început să-l urască, pe față, pe Ioachim Dorodan. Umflatu n-a simțit nimic, așa își spunea Iancu.

Ca atunci, ca și de atunci, ani și ani de-a rândul, Urmatecu se afla și acum în aceeași încăpere cu conu Barbu, abia culcat și îmbăiat, mirosind puternic a o apă de trandafiri ce îndulcea tot aerul camerei. De data asta, însă, omul de încredere era mânat de Ivanciu, cu mare interes să isprăvească cât mai iute afacerea de la Pietroșița. Ca întotdeauna, conu Barbu sta la birou, cu ochii țintă într-o ghiulea de cleștar, plină cu apă, privind cum pluteau câțiva păianjeni negri și aurii, închiși acolo de fantezia cine știe cărui colecționar. Urmatecu, respectuos, în picioare, corectând situația lui deferentă din ostentativul joc al unui lanț gros de aur ce-i tăia vesta din buzunar în buzunar, iar Ivanciu, timid, așteptând să se desfășoare tot ghemul gândurilor baronului, pentru care avea acum un dublu respect: de om milogit și ridicat pe vremuri și de cumpărător interesat.

Urmatecu, mult mai familiar și mai cunoscător al stăpânului său, nu avea nicio considerație pentru meditația baronului, pe care o cunoștea, de altfel. Numai în capul de cuc al lui Ivanciu putea să intre ideea că bătrânul Barbu gândește în momentul acesta și că, mai ales, gândește la treburile lui. Urmatecu citea aproape în mintea boierului și nu se înșela. Era acolo un fel de horă înceată din aceleași peisaje: treierul de la Bobești; lunca de la Filipești; heleșteul de la Bălășoieni și conacul de la Urlați, prin care se rupea din când în când, ca o pânză, câte o frântură de Prater vienez, de cariatide baroce, blestemate de sute de ani să ducă în spinare balconul vreunui palat austriac, sau de o chermesă în pădurea Vienei, urzită în leagănul vreunui vals. Și baronul surâdea în gând unei siluete grațioase, în crinolină albă, cu o umbreluță cât o palmă, ținută ștregărește pe umărul stâng, unei femei gingașe, cu numele de Natalia, ce se desprindea ca un nour leneș de dimineață din inima întunecată a unei dumbrăvi.

Urmatecu tuși. Baronul se trezi ca din somn și privi întrebător înspre el.

—Că ar vrea să se potolească odată și să se strângă de pe drumuri! Și noi, coane, să ne vedem scăpați de el, rosti mormăit omul de afaceri, cu ochii, lunecoși între gene, lăsați în jos, măsurând parcă

într-o suveică de privire furișă drumul de la colțul biroului până la o sofa mare, pe spatele căreia, din fire vechi și fanate, se destrăma stema de baronie.

Conu Barbu simțea că acum vine clipa cea grea, care l-a plictisit întotdeauna: tocmeala. Îi plăceau banii să-i vadă în față, mai ales când era grăbit să îi aibă, ca acum. (O scrisoare trandafirie, nici el nu mai știe a câta, cu un scris prelung și ascuțit, primită chiar în dimineața aceea lângă ceașca de cafea neagră, îl vestea, cu nerăbdare, din partea domniței Natalia, că Ilie geambașul nu mai așteaptă și dacă până în prânz nu are banii, vinde orlofii cei negri!). Îi plăcea boierului vânzarea gata încheiată, dar ura drumul întortocheat de lupte și înșelăciuni până la luminarea completă. În asta era tare Urmatecu. De-aia îi și era drag, pentru că îl scutea pe el de ezitări, de remușcări și mai ales de gândul care îl chinuia în urmă: că s-a înșelat. Cum el nu știa în ce fel să câștige bani mulți, atunci când îi trebuiau, decât împrumutând sau vânzând, și cum întotdeauna arunca o pădure sau o casă la rezezeală, un elementar spirit de conservare îl făcea să simtă, vag, ce e drept, că sare câte o cărămidă din așezarea temeinică a averii sale. Să se opună, n-avea putere, și apoi îi era frică să privească în față și vânzarea și golul pe care îl lăsa. Îi trebuia un fel de mângâiere și mai ales îi trebuia cineva care să-l convingă că nu face rău, că nu se păcălește și că nu se ruinează.

Și omul acesta nu putea fi altul decât Urmatecu!

Pentru a doua oară boierul se uită întrebător înspre el. Omul se făcu a nu înțelege și zise: „Că e grăbit, săracul! Îl așteaptă acasă și fata, și nevasta, că de zestre o ia!” Și iarăși lăsa să se facă liniște, că nu se auzeau decât ciocănitul de oțel al unei pendule mari de nuc, cu cifrele lunguiețe și înflorite pe cadran, și vuietul domolit al străzii, în care huruiau în depărtare roțile vreunei trăsurii prin strigătul unui precupeț.

Dar nu asta aștepta boierul de la Urmatecu! Ce-i pasă lui pentru ce cumpără Ivanciu livada de la Pietroșița?! Conu Barbu voia ca Iancu să facă prețul, să înceapă târgul, și în cearta dintre ei doi, să arunce și el, boierul, un cuvânt din când în când, care nu va trage la cântar, dar să arate că el e vânzătorul.

Lăsat singur, nu știa de unde s-o înceapă. Ceea ce era mai ales foarte greu era să ceară prețul, căci nu știa nici ce întindere avea livada, nici cât ar face. De mult nu i se mai întâmplase boierului să se

simtă atât de părăsit și neajutorat de când se întâlnise cu Urmatecu. O clipă, dezmeticit din această încurcătură și adus pe pământ din visarea lui, simți ca un fel de bănuială: adică să fi trecut Iancu de partea lui Ivanciu de-l lăsa atât de singur? Dar un sentiment de siguranță și parcă de recunoștință șterse iute umbra aceasta. Că niciodată nu i s-a mai întâmplat! O fi, poate că vrea să-l ajute pe Ivanciu și d-aia lasă totul la voia lui, a vânzătorului. Și de îndată baronul își simți o mare bunătațe și bucurie revărsându-și apele peste sufletul său. Fără să vrea, îi sună în ureche sfârșitul de frază: „...„că de zestre o ia””. Și își ridică privirea cu blândețe și admirație către Urmatecu, ce se încăpățâna în împietrirea lui.

„Ce bun e bietul Iancu! gândi baronul, și de îndată își simți un fel de întrecere în bunătațe cu omul său de afaceri. Și un colț de mândrie boierească răsări în el. Că e bun, asta se vede, dar să fie adică mai bun decât el, ai cărui strămoși au botezat zece sate și au înzestrat de o sută de ani toate fetele de sub Câmpulung? Și un arc vechi se întinse în sufletul său. Voința și hotărârea sa făcură deodată un salt și rosti scurt și apăsător:

—Vând!

Nădăjduia că a spart tăcerea și înmărmurirea celor doi. Urmatecu se uită însă scurt și oțelit la Ivanciu. Acesta plecă pleoapele umflate, fără gene, în semn că a înțeles. Și tăcură mai departe. Precupețul se apropia pe stradă oferind mereu o marfă necunoscută cu un cântec târăgănat și jalnic, iar pendula bătea nesupărată mai departe. Toți parcă se cufundau în tăcere și intrau sub pământ. Pentru prima dată conu Barbu își simți becisnicia și se dojeni amarnic, cu gândul: „Proprietar sunt eu de nici nu știu ce să cer?! Firește că Iancu nu mă ajută, să nu creadă că de face un bine, vrea să mă și fure. Și apoi binele e bine! Ori îl faci, ori nu!”

Și pentru ca să scape din încurcătură, luă ghiuleaua de sticlă în mână și se hotărî să ceară de atâtea ori câte o mie, câți păianjeni vor fi adunați într-însa.

Închise ochii, clătină cristalul de parcă ar fi amestecat niște zaruri, deschise deodată pleoapele, privi și spuse iute:

—Cinci mii!

—Că bun mai ești, coane! Da, e bine așa! își legă iute vorba Urmatecu de prețul baronului. Și-apoi, de îndată către Ivanciu, care